

UDK 808.62-313
Izvorni znanstveni rad*Milan NOSIĆ* (Rijeka)

TVORBA ANDRONIMA, PATRONIMA I METRONIMA U ZAPADNOJ HERCEGOVINI

U patrijarhalnoj sredini, kakva je zapadnohercegovačka¹ većim dijelom i danas, u životu tek udate žene nastaju brojne promjene. U novoj sredini ona je novo čeljad koje mora prihvatiti ritam nove zajednice (obitelji ili zadruge), njene običaje i navike, pa i identifikacijski sustav.

Nekoliko je načina identificiranja udate žene. Ako je u obitelji samo jedna nevjestica, onda je gotovo nitko, osim muža, ne identificira njenim osobnim imenom. Ukućani je oslovljavaju nevjestom (naravno, dijalektalno realiziranim leksemom). Ako se u obitelji nalaze dvije ili više nevjestica, onda je znatno složeniji način njihova identificiranja. Leksemu nevjestica dodaje se osobno ime udate žene (npr. *nevista*² *Marija*...) ili andronim tvoren sufiksacijom muževa osobnog imena ili nadimka (npr. *nevista Ivanovica*...) ili pak patronim tvoren sufiksacijom djevojačkog prezimena (npr. *nevista Tòljuša*...). Ovakve dvočlane sintagme uvijek imaju automatski naglasak. Bez obzira na naglasak pojedinih riječi redovito se naglašenije izgovara drugi član sintagme (npr. *nevista Marija*, *nevista Ivanovica*, *nevista Tòljuša*...). To omogućuje, zahvaljujući i čestoj uporabi, eliziju prvog leksema i njegovu redundanciju (npr. *nevista Ivanovica* → *Ivanovica*, *nevista Tòljuša* → *Tòljuša*...). Udatu ženu osobnim imenom uglavno identificiraju muž i jetrva, ostali članovi obitelji i sumještani čine to vrlo rijetko. Identifikacija udate žene njenim andronimom i patronimom češća je izvan obitelji.

Osobna imena i prezimena nemaju značenja i služe samo za identifikaciju, a andronimi, patronimi i metronimi (kao i nadimci) imaju značenje i služe ne samo za

¹ U zapadnoj Hercegovini je prema popisu iz 1971. bilo 223 352 stanovnika; od toga Hrvata 157 314 (70,43 %), Muslimana 44 883 (20,09 %), Srba 15 420 (6,85 %) i ostalih 5 335 (2,4 %).

² Stanovnici zapadne Hercegovine uglavnom su ikavci (štakavci i šćakavci).

identifikaciju nego i za kvalifikaciju osobe. Tako se npr. andronimom izriče pripadanje žene mužu (npr. *Júrinica, Mārkovica, Mārtinovica, Mijòčevica, Stípinica...*), a patronimom podrijetlo žene iz određenog roda (npr. *Šuměljúša, Tòluša, Tomičúša, Vasiljúša, Vùkuša...*). Andronimi, patronimi i metronimi imaju zajedničkih obilježja s nadimcima. Ne dobiva ih osoba rođenjem (kao prezime), niti nakon rođenja (kao osobno ime), nego u zrelijoj dobi. Ni nadimci ni ovi antroponimi nisu stoga službeni. Kao što su nadimci motivirani jednim tjelesnim ili duhovnim obilježjem, tako su i ovi nastali na osnovi samo jednoga obilježja (pripadanje ili potjecanje).

U ovome radu bit će, nadalje, govora samo o tvorbi andronima, patronima i metronima.

TVORBA ANDRONIMA

Andronim³ je antroponim žene motiviran prezimenom, osobnim imenom ili nadimkom muža. Svi se andronimi mogu razdijeliti u dvije skupine: u jednoj su oni koji imaju službenu formu (andronimsko prezime), a u drugoj oni koji takvu formu nemaju. Budući da u zapadnoj Hercegovini žene prilikom udaje uglavnom preuzimaju muževo prezime, takvi andronimi nisu tvorbeno zanimljivi jer patronimsko prezime muža preobrazbom postaje andronimsko prezime žene. U zapadnohercegovačkoj antroponimiji nema andronima tvorenih dodavanjem sufikasa *-ova*, *-eva* ili *-ka* na osnovu muževa prezimena (npr. *Pětrović* → *Pòtrovičeva, Pāvlović* → *Pāvlovička...*).

U ovoj antroponimiji uobičajena je tvorba andronima pomoću sufikasa *-ovica*, *-evica* i *-inica*. Na osnovu svakoga osobnog imena ili nadimka muža može se dodati neki od navedenih sufikasa.⁴ Izbor sufiksa određuje posljednji fonem osnove osnovne

³ Termin andronim u stručnoj literaturi nije uvijek potpuno objašnjen. R. Simeon ([7]. k. 1. str. 73.) pod andronimom podrazumijeva osobno ime (prezime) žene, izvedeno od imena (prezimena) muža. Ovoj definiciji nedostaju dvije činjenice, da neki andronimi mogu nastati preobrazbom i da mužev nadimak također može biti osnovna riječ u tvorbenom procesu. U [4] (str. 251) definirano je andronimsko prezime kao prezime žene izvedeno od osobnog imena muža (supruga ili oca). Ova definicija uključuje dakle i patronim. Iako andronimsko prezime ulazi u skupinu andronima, u ovome priručniku to nije razgraničeno što se vidi po navedenim primjerima jer su među njima i oni koji nemaju službenu formu, nisu dakle nasljedni i nepromjenljivi. U [2] ovoga termina nema.

⁴ Ovakve je izvedenice moguće na dva načina značenjski preoblikovati (npr. *Ivanovica* → *Ivanova žena* i *Ivanovica* → *žena Ivana...*). Tvorbeni šav bi tada bio na različitim mjestima (*Ivanov-ica* i *Ivan-ovica*). Od dviju značenjskih preoblika uzima se ona koja je jednostavnija, sa što manje ograničenja u raspodjeli fonema na granici osnove i nastavka.

riječi, a ponekad i deklinacijska vrsta kojoj takva riječ pripada. Stoga se sufiksi *-ovica*, *-evica* i *-inica* ne mogu dodavati na bilo koju osnovu zato što postoje ograničenja u distribuciji fonema na granici tvorbenne osnove i tvorbenog nastavka.

Osnovne riječi koje su motivirale ovakve andronime mogu se razdijeliti u dvije skupine. U jednoj su osobna imena (npr. *Lūka*, *Mārko*, *Mārtin*, *Pētar*, *Stānko*, *Šīmun*, *Tōma*, *Tomislav*...) i njihove izvedenice (npr. *Jūka*, *Júko*, *Jūkul*, *Jūra*, *Júras*, *Júre*...), a u drugoj nadimci (npr. *Bārak*, *Brko*, *Kikāš*, *Kōkeza*, *Pīnje*, *Šēpo*, *Ševo*, *Zīka*...). Imajući u vidu samo (ne)službenu formu, osnovne se riječi također mogu razdijeliti u dvije skupine: u jednoj su osobna imena, dobivena nakon rođenja i uvedena u matične knjige rođenih, a u drugoj nadimci i izvedenice osobnih imena; dakle razne deminutivne, deminutivno-hipokorističke, hipokorističke, augmentativne, augmentativno-hipokorističke, deminutivno-pejorativne, pejorativne i augmentativno-pejorativne forme.

Sufiks *-ovica* dolazi samo na nepalatalne (npr. *Īvanovica*, *Mārtinovica*, *Īvānkovica*, *Pētkovica*, *Stānkovica*, *Bārakovica*, *Bijūkovica*...), a sufiks *-evica* samo pak na palatalne osnove osobnih imena i nadimaka koji u G jd. završavaju obličnim nastavkom *-a* (npr. *Drāgāčevica*, *Kikāševica*, *Mijōčevica*, *Radōševica*...). Podatak o obličnom nastavku osnovne riječi uzima se zato što omogućuje oblikovanje takvog pravila pod koje se mogu podvesti svi primjeri andronima tvorenih sufiksom *-ovica* i *-evica*. Naime, nije dovoljna odredba o (ne)palatalnom završetku osnove osnovne riječi jer se sufiks *-inica* može dodati na palatalne i nepalatalne osnove (npr. *Pēšinica*, *Mātinica*...). Ovaj sufiks dolazi samo na osnove onih imena i nadimaka koji u G jd. imaju oblični nastavak *-e* (npr. *Āntinica*, *Jūrinica*, *Mātinica*, *Stīpinica*, *Mātinica*, *Stīpinica*, *Pēšinica*, *Šēpinica*, *Zīkinica*...).

Na granici tvorbenne osnove u većine andronima nema nikakve supstitucije posljednjeg fonemskog segmenta. Ako osnova završava velarom (/g/, /k/, /h/) ili sibilantom (/z/, /s/), čak ni tada ispred sufiksa *-inica* neće biti supstitucije nepalatalnog fonema palatalnim (npr. *Blāgo* → *Blāg-inica*, *Mārka* → *Mārkinica*, *Nūho* → *Nūh-inica*, *Józo* → *Józ-inica*, *Mūsa* → *Mūs-inica*...). Jedino će fonem /c/ na kraju osnove biti redovito supstituiran fonemom /č/ ispred sufiksa *-evica* i *-inica* (npr. *Júrac* → *Jūrč-evica*, *Pētrīc* → *Pētrīč-evica*, *Vūkac* → *Vūkč-evica*, *Mārka* → *Mārkič-inica*, *Mūjica* → *Mūjič-inica*...).

Izvedenica ima isti naglasak kao i osnovna riječ (npr. *Drāgāč* → *Drāgāčevica*, *Drāgāš* → *Drāgāševica*, *Īvan* → *Īvanovica*, *Mārko* → *Mārkovica*, *Māta* → *Mātinica*, *Māte* → *Mātinica*, *Pētko* → *Pētkovica*, *Šīmun* → *Šīmunovica*, *Tomislav* → *Tomislavovica*...) osim ako u N jd. nije kratkouzlazni naglasak (npr. *Mijōč* → *Mijōčevica*, *Rādoš* → *Rādoševica*...). Ako se ima u vidu oblik G jd. osnovne riječi, onda se može ustvrditi da u tvorbenom procesu taj oblik prenosi neizmijenjeno svoj naglasak u

andronim (npr. *Martina* → *Martinovica*, *Marijana* → *Marijanovica*, *Drăgăța* → *Drăgăcevița*, *Mijôča* → *Mijôčevica*...).

TVORBA PATRONIMA

Patronim⁵ je antroponim motiviran osobnim imenom, nadimkom ili prezimenom oca (ponekad i starijeg pretka). Svi se patronimi mogu razdijeliti u dvije skupine: u jednoj su oni koji imaju službenu formu (osobno ime pretka nadjenuto potomku i patronimsko⁶ prezime), a u drugoj oni patronimi koji takvu formu nemaju. Sa stajališta suvremene tvorbe riječi ova prva skupina patronima nije tvorbena zanimljiva. U zapadnoj Hercegovini i danas muški potomak često dobiva osobno ime nekoga svog pretka (oca, djeda, pradjeda, strica...), ali ipak znatno rjeđe nego u prošlim stoljećima. Patronimska prezimena su tvorena sufiksima *-ić*, *-ović*, *-ević*, *-ac* i *-ovac*.⁷ Danas pak takvo prezime dijete nasljeđuje rođenjem. Prezime oca postaje prezime sina ili kćeri bez ikakve tvorbene preinake.

Patronimi koji nemaju službenu formu mogu se razdijeliti u dvije skupine: u jednoj su oni kojima se identificiraju izravni potomci, a u drugoj pak oni kojima se identificiraju samo udate žene. Za tvorbu prvih služe sufiksi *-ić*, *-ović*, *-ević*, *-ac* i *-ovac*,⁸ a za tvorbu drugih samo sufiks *-uša*. Izravne potomke je moguće identificirati na dva načina: sintagmatskim izrazom i patronimom tvorenim sufiksacijom.

Identifikacija izravnog potomka uglavnom se vrši dvočlanom sintagmom, a ponekad i tročlanom. Dvočlana sintagma se sastoji od osobnog imena ili nadimka po-

⁵ I patronim je u literaturi različito definiran. Za R. Simeona patronim (patronimik) jest ime koje se daje potomku po imenu oca ili po imenu daljega muškog pretka, zatim dodatak prezimenu motiviran osobnim imenom oca i samo prezime [7], k. 2, str. 34). Nedostatak ove definicije je što ne uzima u obzir i očev nadimak. Da nadimak može motivirati patronim, ne stoji ni u [4] (str. 247). Definicija patronima u ovome onomastičkom priručniku ne obuhvaća ni osobno ime pretka nadjenuto potomku, nego samo one forme koje su nastale sufiksacijom. B. Klaić ([2] str. 1021) navodi samo da je patronim (patronimik) prezime po ocu.

⁶ R. Simeon ([7], k. 2, str. 34) navodi tri pridjeva koji se odnose na patronime (patronimski, patronimijski i patronimički), a u [4] (str. 247) naveden je samo jedan, i to patronimijski. B. Klaić ([2], str. 1021) pak navodi dva: patronimičan i patronimički.

⁷ O značenjskoj vrijednosti prezimskih sufiksa može se govoriti samo dotle dok su sumješteni u onomastičkoj identifikaciji dovodili u vezu rodočelnika, po kojemu je prezime nastalo, s ostalim članovima njegove zajednice, što je bilo više novih generacija istog prezimena, to je i taj značenjski signal identifikacije polako nestajao. Današnja, ustaljena i stabilna prezimena nemaju značenja.

⁸ U zapadnohercegovačkoj antroponimiji ovo su ujedno i prezimski sufiksi.

tomka (sina ili kćeri) i posvojnog pridjeva izvedenog sufiksom *-ōv*, *-ēv* ili *-īn*⁹ od osobnog imena ili nadimka oca (npr. *Īvan Šimūōv* / *Bārakōv* / *Drāgāčēv* / *Kīkāšēv* / *Mātin* / *Šēpin*... *Mārija Mārtinova* / *Pētkova* / *Mijōčeva* / *Petrīljeva* / *Pīnjina* / *Stīpina*...). Tročlana sintagma osim osobnog imena ili nadimka potomka sadrži očevo osobno ime ili nadimak u genitivu jednine i posvojni pridjev djedova osobnog imena ili nadimka (npr. *Īvan Āntē Jūrīna*, *Mārija Lūkē Mārkova*...). Ponekad je moguće identificirati potomka i takvom sintagmom koja se sastoji od osobnog imena ili nadimka izravnog potomka i posvojnog pridjeva izvedenog od prezimena, ali samo onoga koje je nastalo konverzijom osobnog imena ili nadimka rodočelnika (npr. *Marijān Mijōčēv*, *Mārija Mijōčeva*, *Stānko Kīkāšēv*, *Stāna Kīkāševa*...). Kad se identificira prisutna osoba ili ona koja je svima poznata, onda se može osobno ime ili nadimak i izostaviti (npr. *Īvan Blāžēv* → *Blāžēv*, *Īvan Lūkē Mārkova* → *Lūkē Mārkova*...). Ispušteni antroponimi postaju redundantni.

Muške potomke je moguće identificirati i patronimima koji se tvore sufiksacijom očeva osobnog imena ili nadimka. Osnovna riječ je uglavnom izvedenica osobnog imena (npr. *Jūre* → *Jūka*, *Jūko*, *Jūkul*; *Jōzo* → *Jōzul*, *Jōskan*, *Jōzina*; *Māte* → *Mātko*, *Matūšīna*, *Māta*; *Pētar* → *Pētko*, *Pēro*, *Pēšo*; *Šimūn* → *Šīce*, *Šīto*, *Šītilo*...) ili pak nadimak (npr. *Čāče*, *Gāle*, *Gāro*, *Kóvo*, *Pīnje*, *Šēpo*...). Na osnove takvih antroponima dodaju se sufiksi: *-ić*, *-ović*, *-ević*, *-ac* i *-ovac* (npr. *Dómić*, *Jūkić*, *Jūkić*, *Kóvić*, *Pīnjić*, *Jūkulović*, *Marijānović*, *Stipānović*, *Gālac*, *Gārac*, *Čāčinovae*, *Īcīlovac*, *Jōzulovac*, *Matūšinovac*, *Pētkovac*, *Šītilovae*...). Ovako tvorenim patronimima mogu se ponekad identificirati i unuci i praunuci.¹⁰ Sudbina ovakvih patronima je dvojaka; oni nestaju nastankom novog patronima prema nekom članu sljedeće generacije ili pak nestaju nakon nekoliko generacija kad izblijedi motivacija. Da ne postoje prezimena, neki bi od ovakvih patronima to svakako postali. Oni danas supostoje s prezimenima; i jednima i drugima može se identificirati muška osoba.

Suvremena tvorba patronima može poslužiti dobrom razumijevanju davno završene tvorbe prezimena. Kad su sumještani patronimom počeli identificirati ne samo izravne potomke rodočelnika nego i ostale članove zadruge, bili su sazreli onomastički uvjeti za nastanak prezimena. Dovoljno je bilo da takav patronim postane stalan, nepromjenljiv, nasljedan i da dobije službenu formu.

U ove skupine antroponima izvedenica zadržava naglasak osnovne riječi (npr.

⁹ U zapadnohercegovačkim govorima posvojni pridjevi na *-ōv*, *-ēv* i *-īn* dulje vokal ispred sonanta u Nj.d. muškoga roda.

¹⁰ Autora ovih redova, i njegovu braću, osim prezimenom ponekad identificiraju patronimom, tvorenim sufiksacijom izvedenog djedova osobnog imena (*Jūre* → *Jūka* → *Jūkić*).

Jūka → *Jūkić*, *Júko* → *Júkić*, *Kóvo* → *Kóvić*, *Pínje* → *Pínjić*, *Matušina* → *Matušinovac*, *Pětko* → *Pětkovac*, *Šitilo* → *Šitilovac*...) osim onih koji imaju kratkouzlazni naglasak sa zanaglasnom dužinom (npr. *Marijān* → *Marijānović*...).

Udatu ženu u zapadnoj Hercegovini identificiraju neki članovi obitelji i sumješ-tani patronimom¹¹ tvorenim dodavanjem sufiksa -uša na osnovu njenoga djevojačkog prezimena. Takvim patronimom se želi sačuvati veza udate žene s njenim rodom koji mužu i ukućanima postaje svojta, a njenoj djeci također rod. Stoga sufiks -uša znači 'potjecanje žene iz nekog roda'.¹²

Sufiks -uša je moguće dodati na (ne)pokraćenu osnovu prezimena (npr. *Bóto* → *Bótuša*, *Dvīzac* → *Dviščuša*, *Lāvrić* → *Lavričuša*, *Májic* → *Mājuša*, *Nōvāk* → *Novakuša*, *Primorac* → *Primorkuša*, *Šárac* → *Šakuša*, *Šimović* → *Šimovuša*, *Šumelj* → *Šumeljuša*, *Tōlj* → *Toljuša*, *Tōmić* → *Tomičuša*...). Sufiks -uša se dodaje na neizmijenjenu osnovu neizvedenog prezimena (npr. *Bōjka* → *Bòjkuša*, *Gūdelj* → *Gudeljuša*, *Lēko* → *Lèkuša*, *Tōle* → *Tòluša*, *Zádro* → *Zàdruša*...). Ako je osnovna riječ tvorena sufiksom -ica, onda se patronim tvori dodavanjem sufiksa -uša na palataliziranu osnovu (npr. *Hāsica* → *Hasičuša*, *Jūrica* → *Juričuša*, *Pūtica* → *Putičuša*, *Rāšica* → *Rašičuša*...). Ako osnovna riječ, tvorena sufiksom -ić, ima kratkosilazni naglasak, onda se na neizmijenjenu obličnu osnovu dodaje nastavak -uša (npr. *Bābić* → *Babičuša*, *Māndić* → *Mandičuša*, *Tōmić* → *Tomičuša*...). Sufiks -ić ne odbacuje se ni u osnovnih riječi koje imaju kratkouzlazni naglasak i zanaglasnu dužinu, nastalu sažimanjem dvaju kratkih vokala (npr. *Lāvrić* → *Lavričuša*, *Mārkic* → *Markičuša*, *Sivrić* → *Sivričuša*, *Tādić* → *Tadičuša*...).¹³ U ostalih osnovnih riječi, tvorenih sufiksom -ić, taj se nastavak odbacuje i na pokraćenu osnovu dodaje sufiks -uša (npr. *Ćūzić* → *Ćužuša*, *Glibić* → *Glibuša*, *Tōlić* → *Tòluša*...). Isti se patronimi dobiju i od dvosložnih neizvedenih prezimena (npr. *Ćūže* → *Ćužuša*, *Glibo* → *Glibuša*, *Tōle* → *Tòluša*...). I u osnovnih riječi tvorenih sufiksima -ević i -ović ti se nastavci odbacuju pa se onda na pokraćenu osnovu dodaje nastavak -uša (npr. *Drīljević* → *Driljuša*, *Jūrković* → *Jurkuša*, *Pāvlović* → *Pavluša*...) osim onih koje imaju paroksitoni kratkouzlazni naglasak (npr. *Banović* → *Banovuša*, *Knezović* → *Knezovuša*, *Šimović* → *Šimovuša*, *Žuljević* → *Žuljevuša*...). Od osnovnih riječi koje u N jd. imaju tzv. nepostojani /a/ uzima se oblična osnova iz G jd. i na nju dodaje sufiks -uša (npr. *Čūljak* → *Čuljuša*, *Prāljak* → *Praljkuša*, *Zóvak* → *Zòvkuša*...).

¹¹ Ovakav patronim V. Putanec naziva zadržno prezime ([5] str. XII). To nije prezime jer mu nedostaje stalnost, nasljednost i službena forma, a nije ni zadržno jer podjednako nastaje i izvan zadruga.

¹² Sufiks -uša nije stilski obilježen u značenjskoj skupini patronima.

¹³ P. Vitezović je za livanjsko prezime *Tadić* naveo netočan patronim *Tadička*; potvrđeno je samo *Tadičuša* ([6], str. 49).

Ako osnovna riječ završava fonemskom sekvencom /ac/, onda se fonem /c/ supstituira fonemom /č/ ili /k/ (npr. *Drinovac* → *Drinòvkuša*, *Dvìzac* → *Dviščuša*, *Primorac* → *Primòrkuša*, *Prūsac* → *Prùščuša*, *Šarac* → *Šarkuša*, *Šušac* → *Šuščuša*, *Zúbac* → *Zùpčuša*...). Ako pokraćena osnova završava suglasničkom skupinom u kojoj je prvi segment bilo koji sonant, a drugi konsonant /c/, onda se ovaj posljednji supstituira obvezno fonemom /k/ (npr. *Drinovac* → *Drinòvkuša*, *Primorac* → *Primòrkuša*, *Šarac* → *Šarkuša*...)¹⁴, a ako pak osnova završava konsonantskom skupinom, onda se /c/ zamjenjuje fonemom /č/ (npr. *Prūsac* → *Prùščuša*, *Šušac* → *Šuščuša*, *Zúbac* → *Zùpčuša*...). Ispred fonema /č/ supstituira se zvučni suglasnik bezvučnim (npr. *Zúbac* → *Zùpčuša*...) ili se prvi prilagođuje drugome glede asimilacije po mjestu tvorbe (npr. *Prūsac* → *Prùščuša*...). Supstitucija fonema /c/ postoji i u onih patronima koji su motivirani prezimenima na -ica (npr. *Lětica* → *Letičuša*...). Neki patronimi svojom tvorbom upućuju na oblik prezimena koji nije potvrđen u zapadnohercegovačkoj antroponimiji (npr. *Planinić* → *Planinkuša*, (* ← *Planínac*), *Sòlin* ← *Solinkuša* (* ← *Solínac*)...).

Bez obzira na naglasak osnovne riječi patronim udate žene uvijek ima proparoksitoni kratkouzlazni naglasak (npr. *Bābić* → *Babićuša*, *Bōjka* → *Bòjkuša*, *Lāvrić* → *Lavrićuša*, *Rāše* → *Rāšuša*, *Rāšica* → *Rašičuša*, *Rāšić* → *Rāšuša*, *Šimòvić* → *Šimòvuša*, *Tōlj* → *Tòljuša*, *Vūjica* → *Vujićuša*, *Vūkoja* → *Vukòjuša*...).

TVORBA METRONIMA

U zapadnoj Hercegovini, kao i u drugim patrijarhalnim sredinama, izravni potomci se rijetko identificiraju metronimom. Razlog tomu je u činjenici što je muž glava obitelji, dakle branitelj i hranitelj žene i djece. Međutim, kad bi zbog smrti muža žena rano obudovjela, ne bi se preudala, nego bi nastojala podići svoju djecu. Djecu takvih majki sumještani uglavnom identificiraju metronimom.

Metronim¹⁵ je antroponim motiviran osobnim imenom, patronimom ili nadim-

¹⁴ U ovakvih patronima V. Putanec vidi hibridni sufiks -kuša ([5], str. XII). Takav sufiks ne postoji zato što fonem /k/ pripada izmijenjenoj osnovi, a ne nastavku (npr. G jd. *Šarc-a* → *Šark-uša*...). U tvorbi ovakvih patronima ne može se vidjeti ni varijantni sufiks -čuša zato što i fonem /č/ pripada osnovi (npr. G jd. *Prusc-a* → *Prùšč-uša*...).

¹⁵ R. Simeon u svome rječniku nema termina metronim, nego samo metronimik pod kojim podrazumijeva ime osobe izvedeno od majčina imena ([7], k. I, str. 822). Ova definicija ne obuhvaća majčin patronim, ni nadimak, niti pak forme nastale preobrazbom. Pod terminom matronim (matronimik) podrazumijeva ime po majci i prezime tvoreno prema imenu majke ([7], k. I, str. 798).

kom majke. Metronimi mogu imati neslužbenu formu (dvočlana sintagma i metronim tvoren sufiksom *-ić*) i službenu (metronimsko prezime).

Izravni potomci se mogu identificirati dvočlanom sintagmom u kojoj je prvi član osobno ime ili nadimak osobe, a drugi posvojni pridjev izveden od osobnog imena ili nadimka majke (npr. *Āvan Mārīn, Kāta Mārīna, Āvan Tomićušīn, Kāta Tomićušīna...*). Moguće je u određenoj situaciji i ispustiti osobno ime ili nadimak osobe (npr. *Āvan Logārušīn → Logārušīn...*).

Izravnog potomka je moguće identificirati i metronimom koji se tvori dodavanjem sufiksa *-ić* na osnovu majčina patronima (npr. *Landēkuša → Landēkušić, Lēkuša → Lēkušić, Krāljuša → Krāljušić, Skōkuša → Skōkušić...*). Od ovako tvorenih metronima u prošlim stoljećima u zapadnoj Hercegovini nastalo je dvadesetak metronimskih prezimena (npr. *Alīcušić, Bānušić, Cvītanušić, Glibušić, Grlušić, Kolākušić, Pinjušić, Vidākušić...*). U metronimā na *-ić* i metronimskih prezimena zadržan je naglasak osnovne riječi (npr. *Kōrduša → Kōrdušić, Landēkuša → Landēkušić, Lēkuša → Lēkušić...*).

LITERATURA

- [1] Hraste, Mate: O ženskim prezimenima, u: *Jezik*, god. II, str. 136–139.
- [2] Klaić, Bratoljub: *Rječnik stranih riječi*, Matica hrvatska, Zagreb 1978.
- [3] Maretić, Tomo: *Jezični savjetnik*, Zagreb 1924.
- [4] *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika*, MANU, Skoplje 1983.
- [5] Putanec, Valentin: Esej o jezičnom znaku i onomastici te o antroponimiji u Hrvatskoj, u: *Leksik prezimena SRH*, Institut za jezik i Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1976, str. I. – XII.
- [6] Putanec, Valentin: Pavao Vitezović kao onomastičar, u: *Rasprave Instituta za jezik*, Zagreb 1968, str. 45. – 88.
- [7] Simeon, Rikard: *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, k. 1. i 2, Matica hrvatska, Zagreb 1969.
- [8] Šimunović, Petar: *Naša prezimena*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1985.

Summary

THE FORMATION OF ANDRONYMICS, PATRONYMICS AND METRONYMICS IN WESTERN HERZEGOVINA

Western Herzegovina has got a rich identification system, including not only first names, nicknames and surnames but also the different andronymics, patronymics and metronymics forms. Andronymics are motivated by surname, first name or the husband's nickname, whereas patronymics are motivated by surname, first name or the husband's nickname (sometimes even by an older ancestor) and metronymics by first name, nickname or the mother's patronymic. Andronymics, patronymics and metronymics may have both an official form (the andronymic, patronymic and metronymic surname and the ancestor's first name given to a descendant) and an unofficial form (two-partical or three-partical syntagm, the andronymic formed by using the suffixes *-ovica*, *-evica* or *-inica*, the patronymic formed with the suffixes *-ac*, *-ovac*, *-ić*, *-ović*, *-ević* or *-uša*, and the metronymic formed with the suffix *-ić*). An andronymic expresses the wife's belonging to her husband whereas a patronymic and a metronymic the father's or the mother's origin.